

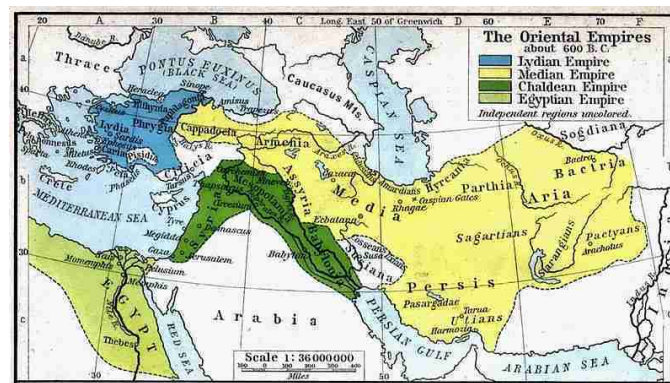


کوروش بزرگ (کوروش شناسی)

سلسله مادها از آغاز تا سقوط

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی

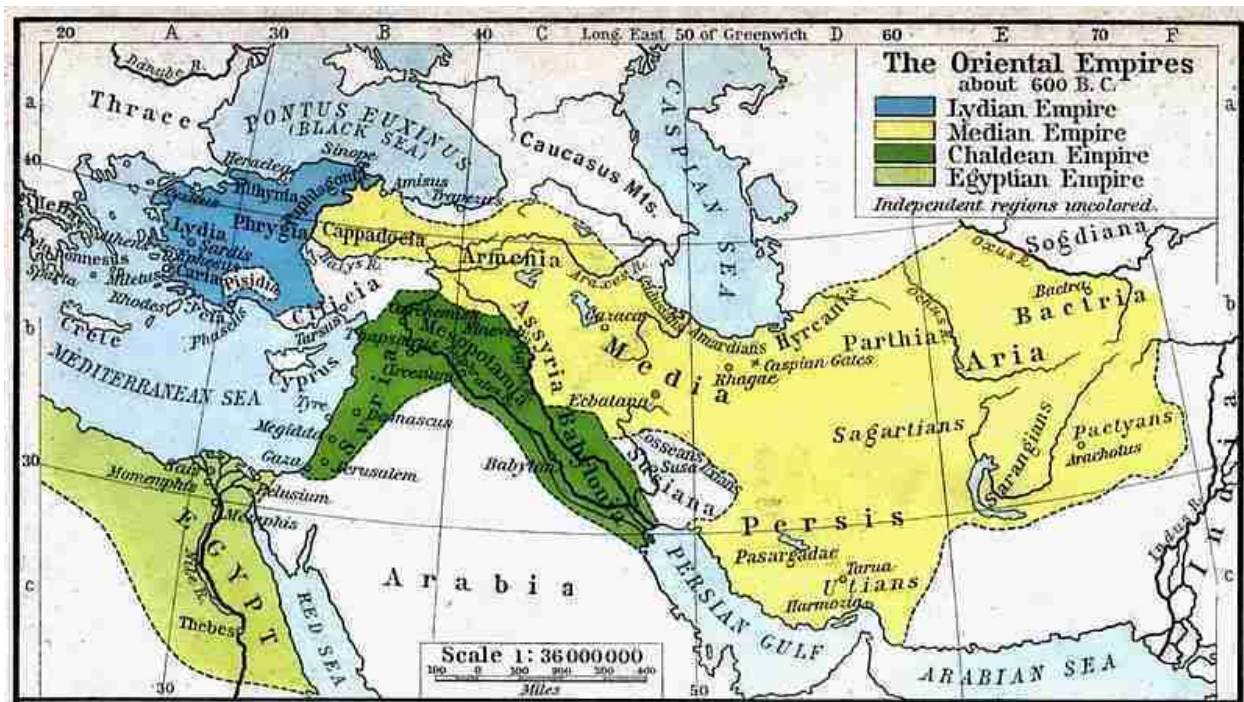
انتشار: ۴ اردیبهشت ۱۳۹۱ ۹۰ دقیقه مطالعه



چکیده مقاله

ماد نام قومی هندواروپایی مرتبط با پارس‌ها بود که در سده ۱۷ پیش از میلاد در سرزمینی که بعدها به نام ماد شناخته شد نشیمن گزید. شواهد زبان‌شناسی نشان می‌دهد که زبان‌های ایران مرکزی بازمانده مستقیم زبان مادها است شاهنشاهی ماد در زمان هخامنشیان به بزرگ‌ترین پادشاهی غرب آسیا حکومت می‌کرد و سراسر ایران را آن چنان که در نقشه سرزمین ماد هویدا است برای نخستین بار در تاریخ به زیر یک پرچم آورد. هخامنشیان بنیانگذار اولین قدرت ایرانی بود. ... پایه گذاری دولت ماد به عنوان نخستین دولت بر پایه وحدت اقوام مختلف سا

پارسیان دژ / کوروش بزرگ (کوروش شناسی)



ماد نام قومی هندواروپایی مرتبط با پارسی‌ها بود که در سده ۱۷ پیش از میلاد در سرزمینی که بعدها به نام ماد شناخته شد نشیمن گزید. شواهد زبان‌شناسی نشان می‌دهد که زبان‌های ایران مرکزی بازمانده مستقیم زبان مادها است شاهنشاهی ماد در زمان هخامنشیان به بزرگ‌ترین پادشاهی غرب آسیا حکومت می‌کرد و سراسر ایران را آن چنان که در نقشه سرزمین ماد هویدا است برای نخستین بار در تاریخ به زیر یک پرچم آورد. هخامنشیان بنیانگذار اولین قدرت ایرانی بود.

...

پایه گذاری دولت ماد به عنوان نخستین دولت بر پایه وحدت اقوام مختلف ساکن فلات ایران با مشترکات و پیوندهای فرهنگی را باید به عنوان مهم‌ترین رویداد در تاریخ ایران به شمار آورد. مجموعه لشکرکشی‌های آشور به سرزمین ماد در قرن هشتم پ. م. و خطر حمله از غرب به وسیله دولت زورمند آشور، نیاز تشکیل یک دولت متمرکز را برای مادها که جدیدترین مهاجران به زاگرس بودند بوجود آورد.

...

هرودوت در مورد مادها می‌نویسد :

« آشوریها در آسیا پانصد سال حکومت کردند، اول مردمی که سر از اطاعت آن‌ها پیچیدند مادها بودند اینان برای آزادی جنگیدند، رشادتها کردند و از قید بندگی رستند نخستین اشاره به قوم ماد در کتیبه‌ای است که گزارش حمله شلمانسر سوم به

سرزمین موسوم به پارسوا، در کوههای کردستان، (سال ۸۳۷ ق م) بر آن ثبت شده.

مادها از نژاد هند و اروپایی به شمار می‌روند و محتمل است که در تاریخ هزار سال قبل از میلاد از کناره‌های دریای خزر به آسیای باختری آمده باشند. اکنون با کاوش در مناطق غرب ایران از مادها آثاری در تپه هگمتانه در دست است. تپه هگمتانه تپه‌ای تاریخی با پیشینه‌ای متعلق به دوران ماد است. روایات مورخین یونانی نیز حاکی است که این شهر در دوره مادها (از اواخر قرن هشتم تا نیمه اول قرن ششم قبل از میلاد)، مدتها مرکز امپراتوری مادها بوده است و پس از انقراض آنها نیز به عنوان یکی از پایتخت‌های هخامنشی (پایتخت تابستانی) به شمار می‌رفته است. گفته‌های هرودوت مورخ یونانی، در قرن پنجم قبل از میلاد، مهم‌ترین مآخذ تاریخی در این مورد است. در حقیقت برای نوشتن تاریخ سلسله ماد اولین بار در نیمه دوم قرن پنجم قبل از میلاد هرودوت مورخ یونانی کوشش کرده است.

...

در کتیبه‌های تیگلت پیلسر سوم که در قرن هشتم پیش از میلاد نوشته شده است، و سناخریب و اسرحدون و شلمانسر سوم نیز به ناحیه ماد اشاره کرده‌اند. از برخی از مطالب تورات نیز برای اطلاع از تاریخ ماد، می‌توان استفاده کرد.

...

سرزمین ماد

ماد نام سرزمینی بود که تیره ایرانی مادها در آن ساکن بودند. این سرزمین دربرگیرنده بخش غربی فلات ایران بود. سرزمین آذربایجان فعلی در شمال غربی فلات ایران را با نام ماد کوچک و ناحیه امروزی تهران (ری)، حوزه شمال غربی کویر مرکزی، همدان، کرمانشاه، لرستان و کردستان را با نام ماد بزرگ می‌شناختند. پایتخت ماد در گذشته هگمتانه نام داشت که بعدها به اکباتان تغییر نام داد. این قوم، در کوههایی که به عنوان جایگاه خود در ایران انتخاب کرده بودند، مس، آهن، سرب، سیم و زر، سنگ مرمر، و سنگهای گرانبها بدست آوردند و چون زندگی ساده داشتند، به کشاورزی بر دشتها و دامنه تپه‌های منزلگاه خود پرداختند

...

طوایف ماد

مطابق منابع کهن آشوری و یونانی و ایرانی در مجموع معلوم می‌گردد که سه طایفه از شش طایفه تشکیل دهنده اتحاد مادها یعنی بوسیان، ستروخاتیان و بودیان بوده و سه طایفه مادی دیگر عبارت بوده‌اند از آریزانتیان و مغها و سرانجام پارتاکانیان. مطابق منابع یونانی، در سرزمین کمندان‌ازان ساگارتی (زاکروتی، ساگرتی) مادی‌های ساگارتی میزیسته‌اند که شکل بابلی - یونانی شده نام خود یعنی زاگروس (زاکروتی، ساگرتی) را به کوهستان غرب فلات ایران داده‌اند. نام همین طوایف است که در اتحاد طوایف پارس نیز موجود است و خط پیوند خونی طوایف

ماد و پارس منجمله از منشا همین طایفه ساگارتی‌ها (زاکرونی، ساگرتی) است، طوایف پارس قبل از حرکت به سوی جنوب دورانی طولانی را در مناطق مادها بوده و بعدها رو به جنوب رفته‌اند

...

ظهور پادشاهی ماد

به گفته مورخین یونانی، پس از حملات شدید و خونین آشوریان به مناطق مادنشین، در حدود سال ۷۰۸ قبل از میلاد، رهبر یکی از قبایل مادی دیاکو به‌وسیله مجلس اتحادیه، به عنوان رهبر قبایل مادی انتخاب شده و وظیفه تشکیل یک دولت مرکزی به عهده وی گذاشته می‌شود. این رهبر، دیاکو (دیوکس در یونانی) با متحد کردن قبایل پراکنده مادی و برقراری قوانین مختلف، به عنوان اولین رهبر ماد شناخته می‌شود و اوست که پایتخت خود را در همدان امروز (هنگمتان، هم‌ریشه با هنگمن و انجمن، به معنای محل جمع شدن) قرار می‌دهد.

...

یکی از کتیبه‌های آشوری از شخصی به نام دیاکو، بیست سال قبل از تاریخ انتخابش به عنوان شاه مادها، نام می‌برد. این شخص آغاز کننده چند شورش بر علیه دولت آشور است که برای خواباندن آنها، حضور شخص امپراتور آشور سارگن دوم لازم است. دیاکو و تمام اعضای خانواده اش به تبعید محکوم می‌شوند و نام او در کتیبه‌ها دیگر نمی‌آید. بیست سال بعد، دیاکو به عنوان شاه ماد انتخاب می‌شود و با پایه گذاری دولت ماد، به عنوان یک دشمن متمرکز آشور، دوباره به صحنه تاریخ بازمی‌گردد.

...

تشکیل سلطنت سراسری مادها در ایران

هوخشتره، (کیاکسار مدارک یونانی)، بزرگ‌ترین پادشاه ماد است. توانایی‌های او در منظم کردن ارتش و بستن توافق نامه‌های خارجی با دولتهای همسایه، او را به قدرتمندترین شاه غرب آسیا در زمان خودش تبدیل کرد. هووخشتره در ده سال اول حکومتش موفق شد که رابطه اش را با پادشاه سکاها، پروتوتیس، به اتحاد متقابل تبدیل کند. هووخشتره ارتشش را به دو قسمت پیاده نظام مجهز به نیزه و سوارنظام تیر انداز (شکلی که از سکاها آموخته بود) تقسیم کرد و برای اولین بار از ارا به‌های جنگی مجهز به نیزه‌های برنده که صد سال بعد در جنگهای کوروش و داریوش معروف شدند، استفاده کرد. در این زمان، آشور بنی پال دوم، شاه نیرومند و بی رحم آشور، درگذشته بود. از طرفی، یک حکومت کلدانی جدید در بابل در حال شکل گیری بود و شاه آن، نبوپولسر، در صدد گسترش مرزهای کشورش بود و موفق شده بود بخش‌هایی از مملکت عیلام را نیز تصرف کند. هووخشتره، تصمیم به برقراری یک توافق نامه بر علیه آشور با نبوپولسر گرفت.

در زمان حکومت هووخشتره ماد قبایل آریان‌تا و پارتاکانیان را در نواحی ری و اصفهان و دیگر قبایل ایرانی شرق را تا ناحیه گرگان به اطاعت کشاند و دولت نیرومند سراسری مادها در ایران را تشکیل داد هووخشتره سپس به پارس

حمله کرد و قبایل پارس را به اطاعت در آورد.

...

تمدن مادها

تمدن ماد توانست در بنای مدنیت سهم بزرگی داشته باشد؛ پارسیها زبان آریایی، و الفبای سی و شش حرفی خود را از مردم ماد گرفتند، و همین مادها سبب آن بودند که پارسیها، به جای لوح گلی، کاغذ پوستی و قلم برای نوشتن به کار بردند و به استعمال ستونهای فراوان در ساختمان توجه کردند. قانون اخلاقی پارسیها که در زمان صلح صمیمانه به کشاورزی بپردازند، و در جنگ متهور و بی‌باک باشند، و نیز مذهب زردشتی ایشان و اعتقاد به اهورمزدا و اهریمن و سازمان پدرسالاری، یا تسلط پدر در خانواده، و تعدد زوجات و مقداری قوانین دیگر پارس که از شدت شباهت با قوانین ماد سبب آن شده‌است که در این آیه کتاب دانیال نبی: «تا موافق شریعت مادیان و پارسیانی که منسوخ نمی‌شود» ذکر آنها با هم بیاید همه ریشه مادی دارد.

معماری مادی که بعد از آشور تحت تأثیر معماری باشکوه اورارتو بود، با وارد کردن عوامل ایرانی، پایه گذار آثار درخشان دوران هخامنشی نظیر پارسه تخت جمشید و شوش شد. بسیاری دیگر از نشانه‌های تمدن‌های بین النهرین نیز از طریق مادها به هخامنشیان انتقال پیدا کرد، به طوری که تا قرن‌ها بعد، نظم دربار ایران و تقریباً بیشتر جنبه‌های باشکوه و فرهنگی جامعه ایران، از طرف نویسندگان یونانی به مادها نسبت داده می‌شود. سلطنت ایشتوویگو موقعیت ماد را از یک حکومت قدرتمند برمبنای قدرت نظامی به مرکزی برای فرهنگ تغییر داد. آثار این نفوذ فرهنگی را در توجه بسیار شاهنشاهان هخامنشی به ماد، علاقه آنها به فرهنگ و آداب مادی، نفوذ دین مادی بین مردم ایران از طریق قبیله مغ، و با توجه به سنگ‌نبشته بیستون موقعیت ماد به عنوان مرکز فکری برای نیروهای مخالف دولت هخامنشی می‌توان دید.

...

دین مادها

فرهنگ معین در مورد دین مادها چنین می‌گوید:

از مذهب ماد نیز اطلاع درستی در دست نیست ولی از تصویر برجسته‌ای که در «قیزقاپان» از دوره ماد پیدا شده و آن پادشاه و روحانی را در دو طرف مشعل آتش نشان می‌دهد، برمی‌آید که مادها هم میتراپرست بوده‌اند و اگر گفته تاریخ نویسان راست باشد که زردشت از کنار دریاچه «چیچست» برخاسته باید گفت مادها نیز به دو نیروی آهورامزدا و اهریمن عقیده داشتند، بنابر عقیده همین محققان مغ‌ها که طایفه روحانی مادها بودند، مذهب را با سحر و جادو آلوده ساختند و زردشت چون خواست دین را پاک گرداند مغ‌ها بر او شوریدند و وی به ناچار به باختر رفت و در آنجا دین خود را گسترده در زمان مادها (یا شاید بسیار پیش از آن) زردشت از میان ایرانیان برخاست و به دین و آئین کهنی که از زمان‌های پیش میان این قوم معمول بود خرده گرفت و راه و روشی نو در پرستش خداوند بنیاد کرد.

...

زردشت به راهنمایی مردمان پرداخت اما بزرگان و پیشوایان دین کهن با او ستیزگی کردند و زردشت ناچار از زادگاه خود که شاید سرزمین مادها یعنی آذربایجان بود به سوی خاور ایران گریخت. آنجا فرمانروائی بود و یشتاسپ یا (گشتاسپ) نام، که به دین نو زردشت گروید و همه مردمان را نیز بذیرفتن این آئین خواند. کم کم دین زردشت در سراسر ایران رواج یافت و شاید شاهان خاندان هخامنشی هم آنرا پذیرفته بودند. این دین خاص ایرانیان بود و تا غلبه اسلام در سراسر ایران رواج داشت

...

نابودی پادشاهی ماد

با شکستی (۵۵۰ پ م) که کوروش بزرگ بر ایشتوویگو (دوره حکومت: ۵۸۵ تا ۵۵۰ پ. م) واپسین پادشاه ماد وارد ساخت شاهنشاهی ماد منحل شد. شاهنشاهی بزرگ ماد دورانی طولانی (۷۲۸-۵۵۰ پ. م.) برپایید و جای خود را به شاهنشاهی هخامنشی سپرد، که چیزی جز تداوم دولت و تمدن ماد با همان اقوام نبود.

منابع : چه گونگی تشکیل پادشاهی ماد در غرب فلات ایران - دکتر خنجی PDF چه گونگی تشکیل شاهنشاهی ماد (نخستین شاهنشاهی در تاریخ ایران) - دکتر خنجی PDF تاریخ ماد. ایگور میخائیلوویچ دیاکونوف. ترجمه کریم کشاورز، تهران: نشر امیرکبیر. مرتضی راوندی: تاریخ اجتماعی ایران. (جلد ۱) - ۱۴۲ - ۱۵۷ کمرون، جرج. ایران در سپیده دم تاریخ. ترجمه حسن انوشه. تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۹
Diakonoff, I. M. "Media". In Ilia Gershevitch ed. Cambridge History of Iran, Vol. II. CUP, Cambridge, ۱۹۸۵

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «سلسله مادها از آغاز تا سقوط»، پارسیان دژ، ۱۳۹۱.

خواندن مقاله و پیوست‌های آن در وبسایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

<https://parsiandej.ir/articles/1101/pdf/سلسله-مادها-از-آغاز-تا-سقوط.pdf>

آخرین ویرایش مقاله: ۹ اردیبهشت ۱۴۰۰